

illum hausit, ediditque Fabricius (1), minus emendata esse comperitur. Subjecti insuper novus editor Gallandius græca quædam ab Allatio exhibita in *exercitationibus adversus Creyghtonum*: (2) eaque insuper addidit, quæ protulit Zachariâs Cretensis in responsionibus ad Guisium cardinalem Lotharingicum (3) hæud ita pridein a Joanne Lamio evulgatis (4). Tandem alia etiâ quædam loca a laudato Turriano ex eodem Magnete relata in libris pro Epistolis Pontificum, quæ Gallandius serius detexit, in prolegomenis, cap. xiii, pag. 34, in medium proferre operæ pretium esse duxit, ne quid ex perventisti ecclesiastici scriptoris fragmentis evulgatis, suæ Patrum antiquorum collectioni deesse videatur, donec alicunde prodeant Nicephori CP. *libri Antirrhæti adversus Iconomachos*, ex quibus ad Ecclesiæ præsidium atque ornamentum multo plura nostri Magnetis excerpta prostabunt. — Sunt autem sequentia loca: *Magnetes*, inquit Turrianus (5) *auctor antiquissimus*, lib. in *Apologetico contra Theostenem*: «Alia enim, inquit, mactabantur spiritibus aeris, alia terrenis, alia subterraneis. Spiritibus aeris immolabantur volucres: ἐπιχθονίαις, id est, terrenis, quadrupes nigri, quia sit terra natura nigra: ὑποχθονίαις, id est, subterraneis, item quadrupes nigri in scrobibus, sive foveis.» Hactenus Magnetes.

Et infra (6): «Magnetes, vetustissimus scriptor ecclesiasticus, lib. ii et v, quos contra Theostenem gentilem, discrepantiam evangelistarum et alla nobis falso in Evangelio obijcientem, scripsit, ait: Pro eo quod unus evangelistarum dixit (7), *calamo spongiam circumponentes*, dixisse alium (8), propter similitudinem arbusi *hyssopo circumponentes*, cum dicendum, inquit, esset *calamo*. «Item, quod unus Evangelista dixit (9), *vinum*, rursus dictum esse (10) *acetum* in cruce (ex eodem enim vase positò hauserunt, cum perventum est ad Calvariam, et in cruce) præsertim, inquit, cum legem historiæ Evangelistæ servarent; nihilque ultra scriberent, quam quod tunc dicebatur in illo tumultu ac furore. Sic enim existimarunt, ut historiâ omni suspitione careret, εἰ μὴ περιεργότερον ἄλλ' ἄπλαστον εὐρεθῆναι τῆς ιστορίας τὸ γράμμα: » Id est, «si littera historiæ non curiosa, sed simplex reperiretur.»

Atque sibi (11): «Idem Magnetes, quem supra memini, in libro iv Apologiarum contra Theostenem, Evangeliorum calumniatorem, reddit rationem, cur se hoc loco Paulus alioqui viventem mortuis annume-

averit: Ὅτι γὰρ ἦν τις Φιλίππος καὶ τῶν ὁμοστοιχῶν ἀγαπῶν τὴν συγγένειαν δοκεῖ. Quia sic inquit «fit, ut videatur aliquis amicos quibus se annumerat, eosque qui sui ordinis sunt, diligere.» Hæc ex Magnete Turrianus, iis addenda, inquit Gallandius, quæ infra suo loco retulimus.

ARTICULUS II.

Magnetis Fragmentum ex libro iii Apologiæ evangeliorum adversus Theostenem ethnicum apud Franc. Turrianum Tract. de sanctissima Eucharistia contra Volanum Polonum; pag. 93, edit. Florentinæ, 1575.

I. «Quod vero (1) non sit hoc ξένον, καὶ φρεκάδες, id est, inauditum et horrendum, considerare licet puerum infantem, quomodo nisi manducet carnem et sanguinem matris, non vivit: natura enim sanguinis est secundum veritatem lac. Ut autem clarius dicam, naturale aliquid narrabo, ne hoc fabulam putes. Ex terra nati sumus secundum corpus, et quodam modo carne ejus et sanguine alimur, id est, frumento et vino. Audi nunc attende. Principio creavit Filius Dei erram: ex terra hominem formavit: ex homine carnem sumpsit ipse. Si igitur (2) de corpore prædicatur terra ratione originis antiquæ; erat autem terra ratione creationis propria Christi creatura; et ex hac pauli et vinum extiterunt; ex ipsa rursus corpus hominis; hoc autem corpus Christus indidit: merito cum accepisset panem et vinum, dixit: *Hoc est Corpus meum* (*Matth.*, xxvi, 26; *1 Cor.*, xi, 24).

II. Deinde subjungit. «Ὁ δὲ γὰρ τύπος σώματος οὐ δὲ τύπος αἵματος, ὡς τινες ἐρραψώδησαν πεπηρωμένοι, ἀλλὰ κατ' ἀληθειαν αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ. (3) Id est: Non enim figura est corporis aut sanguinis, ut quidam

(1) *Quod vero*, etc. Præclaro huic fragmento Turrianus ista præmittit: «Converiam hæc e græco, quæ Magnetes ecclesiasticus auctor, et valde vetus, libro tertio *Apologiarum adversus Theostenem Evangeliorum calumniatorem* scripsit. Dicebat ergo iste idem, quod Capharnaitæ illi: *Durus est hic sermo; et quis potest audire eum?* Respondet Magnetes: *Quod vero*, etc.»

(2) *Si igitur de corpore*. Ab his verbis usque ad finem Turrianum exscripsit Coccius, suppresso ejus nomine: *Theo. Cathol.*, t. ii, p. 607 seq.

(3) Ὁ δὲ γὰρ..... Χριστοῦ. Repetit hunc ipsum locum Turrianus, ad lib. v, *Constit. Clem.*, c. 15, sub finem: ex eoque, ut videtur, Bulengerus, *Diatrib. iii, ad Casaub. Exerc.*, p. 164. Lequienius, item V. C. eadem recitat ex Turriani loc. cit., ad *Joan. Damasc. de Fide orthod.*, lib. iv, p. 271, ubi observat Damasceni ævo notissimos fuisse libros Macarii Magnetis contra Theostenem ethnicum, neque præterire licet illustre testimonium Zachariæ Cretensis in *Responsionibus* ad reverendiss. Clusium Guisium cardinalem Lotharingicum, quas hæud ita pridem edidit vir doctissimus Joannes Lamius *ad Nicetæ enarrat. in epist. 1 ad Corinth.*, parte I, p. 72 et seqq. Sic igitur ille, p. 77: «Ὁ δὲ Μάρνης διδάσκαλος ἀρχαῖος ὢν, οὕτως ἐν ἀπολογία τοῦ εὐαγγελίου πρὸς Θεοσθένην φασί, «Ὅτι ἡ εὐχαριστία ἀληθὲς σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ: οὐ τύπος σώματος καὶ αἵματος, ὡς τινες ῥαψώδησαντες πεπηρωμένοι τὸν νοῦν ἔλεγον. Magus autem, qui antiquus magister est, ita in Evangelii Apologia adversus Theostenem ait: quod Eucharistia vere corpus et sanguis Christi est, non figura corporis et sanguinis, ut quidam fabulantes mente excreati dixerunt.»

(1) Fabric., in *Delectu argum.*, pag. 70-72.

(2) Allat., *contra Creyght.*, pag. 365.

(3) Zachar. Cretens., *Respons.*, pag. 77.

(4) Lamy, *ad Nicetæ enarrat. in Epist. 1 ad Corinth.*, part. 1, pag. 72 et seqq.

(5) Turrian., *Epist. Pontif. et Canonibus Apostol. adv. Centuriat. Magdeburg.*, Colon., 1575, lib. 1, cap. 5, pag. 21.

(6) Id., *ibid.*, lib. ii, cap. 3, pag. 165.

(7) Marc., xv, 36.

(8) Joan., xix, 29.

(9) Marc., xv, 23.

(10) *Matth.*, xxvi, 28; *Luc.*, xxiii, 36; *Joan.*, xix, 29.

(11) Turrian., *loc. cit.*, lib. ii, cap. 15, pag. 211.

stupida mente nugati sunt, sed potius vere corpus et sanguis Christi. » Pergit adhuc philosophari: « Quandoquidem vero, » inquit, corpus ex terra existit, ex terra autem panis et vinum; quomodo non est alius ausus dicere: *Caro mea vere est cibus, sanguis meus vere est potus* (Joan., vi, 56)? Nempe, quia nullus est creator terræ, nisi hic: nullius est creatura, nisi Filii Dei. Idcirco dixit: *Hoc est corpus meum*: mea enim, et non alterius, est creatura terræ. Omnes enim post terram geniti sunt, corpus a me accipientes; ego vero ante terram, a nullo hanc accipiens: ex hac corpus, id est, ex mea creatura accipi, sumens carnem. Ex meo igitur propono vobis charisma. Ex terra vobis panis ad edendum existit: terra vero creatura mea est: ex terra similiter existit corpus, et hæc mea massa. Ex unione igitur, qua unitus sum, sanctus cum terreno, do panem et vinum, jubens esse corpus meum et sanguinem. »

III. « Etenim si Abraham, aut alius quispiam ex justis ac sanctis dixisset: *Caro mea est cibus, et sanguis meus potus*, valde mentiri ausus esset, aut si dixisset, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*: non enim hoc ipsius, sed alterius esset substantia, neque manducata vitam manducantibus præberet. Siquidem quod non habet verbum vivens unitum cum corpore, quod fuit terrenum, ad æternam vitam edentes non adduceret. Christus ergo proprium corpus et sanguinem dedit credentibus, immisso eis vitali pharmaco divinitatis. Deinde subjungit: *Ἄρτον γούν λέγων τήν σάρκα καὶ οἶνον τὸ αἷμα, ἐπαίδευσεν ἡμᾶς εὐλόγως ἐκ γῆς εἶναι τὸ σῶμα*. Id est: cum igitur eam, quæ caro est, vocat panem, et eum, qui sanguis, vocat vinum; docuit nos convenienter rationi, ex terra esse corpus similiter et panem, et unius generis substantiam in corpore et pane. »

IV. « Cæterum panis communis ex terræ cultura elaboratus, etsi caro quædam terræ est, tamen vitam æternam præbere non promittit, sed breve solatium præsentibus tribuit, cito eo extincto sine divino spiritu. Panis vero in beata Christi terra virtute divinitatis unitæ confectus, solo gustu immortalitatem homini affert. Mysticus enim panis cum benedictionem patris habeat inseparabilem, illam dico, quæ in corpore et sanguine ejus facta est, unit comedentem corpus Christi, eumque membra Christi efficit. Ut enim charta vim, quam per litteras magistri accepit, discipulo tradit, et per eam cum magistro illum unit: sic corpus quod ille panis mysticus est, et sanguis,

qui illud vinum, immortalitatem Intemeratæ divinitatis participantem tribuunt *αὐτόθεν*, id est, e suo, sive ex se ipsis; et per eam ad mansionem incorruptibilem creatoris reducunt. Caro enim Salvatoris manducata non corrumpitur (1) nec sanguis hic potatus consumitur: quin potius qui edit, ad incrementum virium venit; qui vero editur, consumi non potest: quia omnis consumptio ratione quadam naturæ cognata est. »

Hoc ipsum fragmentum indefessus et doctissimus D. Pater Dominicus Schrammius in tomo vi Analysis operum SS. patrum et scriptorum ecclesiasticorum typis Augustanis 1784, a pag. 418-420, reimprimi curavit, omissis tamen Gallandianis notis ex Allatio, Zacharia Cretensi et Lequienio depromptis. Cæterum optandum esset, ut integrum Macarii Magneti *Apocriticorum* opus publici aliquando juris fieret; sperandum quippe esset, ex scriptoris vetustissimi documentis fidei orthodoxæ atque disciplinæ ecclesiasticæ lucem magnam fore adfundendam. Elapso equidem sæculo cl. Albertinus et hoc opus vellicavit, ipsiusque auctoris ætatem et veritatem inficiatus est (2) his verbis: « Verum, inquit, ad populum phaleras. Quis enim veterum, immo etiam recentiorum per novem aut decem sæcula Magnetis hujus, vel quoad nomen tantum meminerit? Fictitius prorsus auctor est, aut saltem novus aliquis ac nuperus Græculus, cujus scriptorum certitudo tota est penes Turrianum exigui iudicii virum, fideique valde suspectæ. Et audent adversarii absque verecundia ejusmodi quisquilias pro veterum monumentis in medium adducere. Prohi Dei atque hominum fidem. » Verum quam temerarium fuerit Albertini hac de re iudicium, et perdoctus Caveus observat, et ex hucusque dictis abunde constat (3).

(1) *Caro enim Salvatori smanducata*. Græca hujus loci exhibet Allatius in *Exercit. contra Creyghthonum*, p. 565. Οὐτε σὰρξ τοῦ Σωτῆρος τρωγομένη φθίρεται, οὔτε ἐξαναδίσχεται τὸ αἷμα πινόμενον, ἀλλ' ὁ τρώγων μὲν εἰς αὐξήσιν θείων δυνάμεων αἰσεται, τὸ δὲ τρωγομένον ἐστὶν ἀδαπάνητον, ἐπειδὴ τοῖς ἀδαπάνητου φύσεως λόγῳ τοῖς συγγενέσι ὑπαρχει καὶ ἀχώριστον. « Neque vero caro Salvatoris manducata corrumpitur, neque sanguis potatus consumitur: sed qui edit, divinis virtutibus augetur; quod vero editur, consumi non potest: quoniam rei consumptibili naturæ cognatum quodammodo est, minime ab ea separabile. » Eadem ex Allatio repetit Lequienius, loc. cit., p. 275.

(2) Albertin., *de Sacram. Eucharist.*, lib. II, p. 400.

(3) Cave, *Hist. litter.*, t. I, 135.

DE ARNOBIO AFRO NOTITIA HISTORICA.

SYNOPSIS.

I. *Arnobius Siccæ in Africa rhetor clarus sub Diocletiano. Ethnicæ superstitioni addictus, divinitus ad christianam religionem vocatur.*

II. *Locus hieronymianus de Arnobio expenditur.*

III. *Quo tempore libros VII adversus gentes consecri-*